

האגודה לקידום תרבות התיאטרון לילדים ולנוער

מסדו 77 משרד החינוך והתרבות

רח' נחמני 17 א' ת"א טל. 03-294606-291437

מאת : רבורה עומר

בימוי : ציפי פינס

תפאורה ותלבושות : לידיה פינקוס גני

תאורה : בן-ציון מוניץ

שחקנים לפי סדר הא'—ב' :

אוזן יעקב

אייל ברטנוב

פנינה גרו

יוסף לא

רחל פרנסיס

אשר צרפתי

יצחק קלוגר

שמשון קריסטל

יוסף שוחט

רחל שור

נחום שליט

כפילים :

דן הרדן

ארלט מינצר

אלון פרת

חנה ריבר

שדה
גיבורות
נילי

המחזה עומד בפני עצמו — והוא מושתת על יסודות היסטוריים-אובייקטיביים ומקיים זיקה-שאינ-עמה-תלות אל הספר „שרה גיבורת ניל"י" מאת דבורה עמר.

בבואנו עם התלמידים בשערי התיאטרון, עלינו לזכור את העקרון, כי האמנות עצמאית היא — והמחזה חפשי מחובות הדיוק ההיסטורי (הוא משתמש ברקע ההיסטורי ובעובדות-היסוד, אך רשאי להציג דמויות שלא היו ולא נבראו ו/או להתעלם מדמויות היסטוריות. כן מותר לו לייחס לדמות תכונות, שלא היו נחלתה בחייה). עם זאת רצוי שהילדים יכירו — באופן כללי — את עובדות הרקע היסטוריות הבאות:

א. התקופה: מלחמת העולם הראשונה (1914 — 1918). לא התמונה הכללית-העולמית חייבת להעסיק אותנו, אלא המאבק בפינה זו של העולם — ולייתר דיוק: המאבק על ארץ ישראל — המלחמה בין התורכים, השולטים בארץ, לבין האנגלים, המסתערים עליה לכבשה.

בארץ — ישוב יהודי קטן וחסר-מגן. לילדים שנולדו בתוך מדינת ישראל הריבונית, קשה להבין את הדבר. יש להדגישו, ולא לראותו כמובן-מאליו.

מצב הישוב: א"י נתקה מהארצות, שסיפקו מצרכי-יסוד לתושביה. הסבל היה אפוא כלכלי — אך היה לניתוק זה צד אחר, נוסף: תורכיה ביטלה את הקאפיטולאציות מיד עם פרוץ המלחמה. פרוש הדבר: שלילת ההגנה, שניתנה ליהודים יוצאי ארצות-אירופה על-ידי רוב מעצמותיה.

התורכים: כשליטים, נהגו בישוב ביד קשה ואכזרית. ג'מאל פחה, מפקד הגיס הרביעי התורכי ומפקד הצי — בא לארץ על מנת לעקור מתוכה את הציונות. תורכיה ראתה בתנועה הציונית מגמה המסכנת את מדיניותה שלה ואת שליטתה באיזורנו.

המצב המדיני: הקרבות בין התורכים לאנגלים התקדמו מדרום לצפון. המתקפה הבריטית, לאחר כיבוש תעלת סואץ, הסתיימה בכיבוש חלקה הדרומי של א"י ב-1917. החלק הצפוני נכבש ב-1918. המאנדאט הבריטי על א"י נתפס אז כגאולה וכהקלה — והוא היה חזונה של ניל"י, ששרתה את האנגלים כרשת-רגול מתוך הארץ, הנתונה בצבת התורכית.

מהלך הדברים בתוך שנות המלחמה:

ככל שהורע מצב תורכיה במלחמה, גברו הרדיפות והגזירות, שהטיל „האדם החולה" (כנייה של האימפריה התורכית) על הישוב מתוסר-המגן וקטן הכמות:

הרעב והמחסור, ההגבלות, הגירושים (במיוחד הגרוש מיפו ב-1917) — כל אלה גברו עם חשיפתה של רשת ניל"י, שבה עוסק המחזה שלנו.

הרדיפות התמקדו בזכרון-יעקב, ראשל"צ, פתח-תקוה, חיפה — והמאטרים הובילו לבתי הכלא התורכים בנצרת ובדמשק.

שיטות העינויים דמו לאלו של ימי-הביניים.

יהודי א"י היו נבוכים ואובדי-עצות :

— רבים גוועו ברעב ובמחלות.

— רבים, נתיני מדינות זרות, גורשו מן הארץ.

— רבים נאסרו ונרצחו ע"י התורכים.

— מספר היהודים בארץ ירד מ-85.000 ב-1914 ל-56.000 ב-1918.

היחס לניל"י :

הגזירות, שגברו עקב גילוייה של ניל"י, גרמו לזיכוחים באשר ליחס אליה :

— מחד גיסא תמהו הכל לגבורת אנשי ניל"י ולהעזתם וזעמו על האכזריות התורכית.

— מאידך גיסא, ראו בקבוצה זו ארגון, שפעל בניגוד לדעת המנהיגים המוכרים ומוסדות הישוב, ובכך גרם — בעקיפין — צרות לישוב.

השאלה „מרגלים או גבורי המולדת?” — נותרה שנויה במחלוקת שנים רבות לאחר סיומה הטראגי-הרואי של הפרשה. (י. יערי-פולסקין משתמש בה כשם לספרו, המתאר את ניל"י).

פעולות בכתה :

א. בשאלה זו נוכל לדון אף בכתה, לאחר קריאה במקורות שונים — ולאחר הצפיה במחזה או הקריאה בספר „שרה גבורת ניל"י".
ב. נוכל להתמקד באחת הרמויות, לתארה ולהעריכה (נוכל לבחור בשרה אהרונסון, באבשלום פיינברג או ביוסף ליזנסקי, נוכל להתמקד אף באהרון אהרונסון).

ג. רצוי שנבקר עם הילדים בזכרון-יעקב ובסביבתה, שכן היא הבמה הטבעית וההסטורית של העלילה. מרכז הבקור : בית-אהרונסון, ותחנת הנסיונות אהרון אהרונסון (עתלית).

קטעי קריאה :

1. בין צפורניו של חסן בק" (קטעי זכרונות), מאת צבי נדב, בספר „מורשת גבורה", הוצאת מערכות, קרית ספר, ירושלים תש"ז, עמ' 182 — 187.

2. „האשה" (לנשמת שרה אהרונסון). שם, 187 — 190, מאת מ. סמילנסקי.

3. הרקע ההסטורי לעניין ניל"י — „מראשית ההתיישבות החדשה עד הכרזת באלפור" — באנציקלופדיה העברית, כרך ו', במיוחד : עמ' 515 — 518.

ספרים :

— „מרגלים או גבורי המולדת", י. יערי-פולסקין.

— „שרה גבורת ניל"י" — דבורה עומר, סדרת „נועזים", שרברק.

ה. פעילות בעקבות הקריאה :

1. השואה בין הרומאן למחזה והסקת מסקנות מהשואה זו, תוך שמירת עצמאותו של כל מדיום בפני עצמו.

2. קריאה בתפקידים, דראמה יוצרת, עריכת מפקד בנושא ניל"י.

3. עריכת מילון שמות ומושגים של התקופה.

4. עריכת תערוכת ציורים ו/או ארגוני-נוף, שיתארו את זכרון-

יעקב, הבית ומערך המאורעות בשיאו של המאבק.

האגודה לקידום תרבות

התיאטרון לילדים ולנוער

מיסודו של משרד החינוך והתרבות

הצגות :

רקמת נוצות הטווים

מחזה מקורי
מאת : אהוד כהן
בימוי : אורנה פורת
מיועד : לכיתות א'—ד'

הקוסם מארץ טוג

בובות העץ של אריק
מיועד : לכיתות א'—ד'

שרה גיבורת נילי

מחזה מקורי
מאת : דבורה עומר
בימוי : ציפי פינס
מיועד לחטיבות ביניים ותיכונים

ראש גוד

מאת : ז'ול רנאר
בימוי : נליה וקסל
מיועד לחטיבות ביניים ותיכונים

צוותים :

הצ-הצ-הצגה!

ע"פ מיקי מזהו מאת שלונסקי
עבוד ובמוי : אלון פרת
מיועד : לכיתות א'—ד'

מקום תחת השמש

מאת : צביה בן-שלום
בימוי : חגית רכבי
מיועד : לכיתות ה'—ח'

מבוגר טייך וסולח

עפ"י שירת שלונסקי
עיבוד ובמוי : מרזם יחיל
מיועד : לכיתות י"ב

הרשלי

מאת : שלמה בר-שביט
בימוי : ציפי פינס
מיועד : לכיתות ה' ומעלה